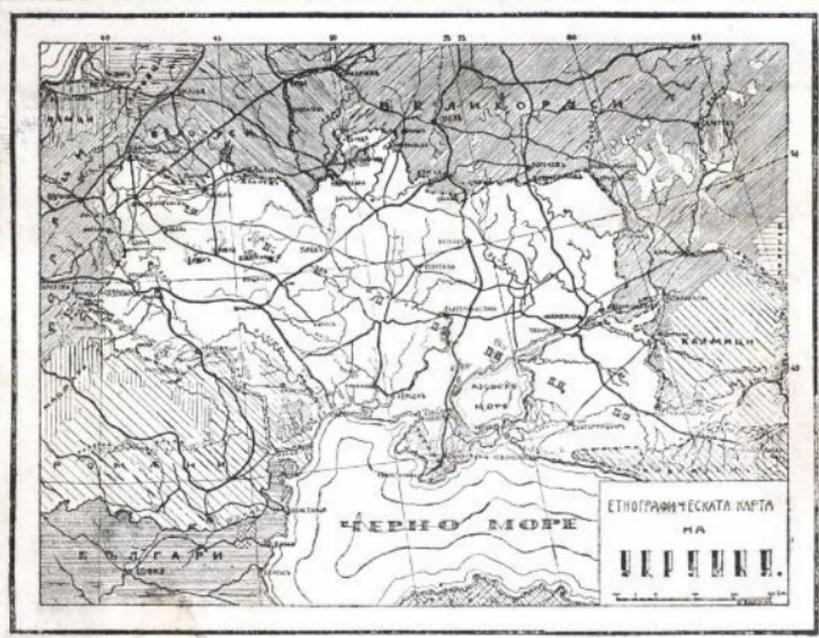

1786

1786 / 20

Украинско Слово

1919 г.

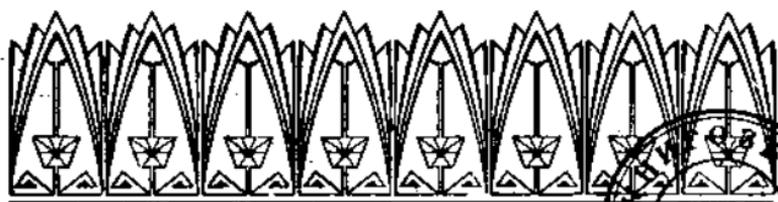
№ 1.

Печатница С. М. Стайковъ — София

СЪДЪРЖАНИЕ.

	стр.
Прѣдговоръ	1
Украйна и Славянството — В. Прилучанинъ	3
Украинскиятъ езикъ — Д. Шелудько	8
Унгарска Украйна	18
Михаилъ Петровичъ Драгомановъ	22
Нота къмъ съюзниците	29
Справоченъ отдѣлъ	31

Прѣдговоръ.

Кржжокъ украинци живущи въ столицата на България, въздушевени отъ радушния приемъ, който тѣ срѣщатъ отъ страна на българскитѣ граждани, сж намислили да издаватъ отъ врѣме на врѣме специаленъ сборникъ статии, които ще иматъ за цѣль да запознаятъ родственитѣ имъ българи съ възкрѣсващата сега за новъ животъ Украина.

Жестоко се лъжатъ тѣзи, които мислятъ, че украинския въпросъ е възникналъ отъ забърканиѣ послѣдствия на току що свършилата се война. Украинския народъ е сжщо така отдѣлно славянско племе както и великоруското, полско, българско, чешко, сръбско и т. н. Той, както отдавна признаватъ това много най-сериозни славянски и чужди учени, има свой особенъ характеръ и свой отдѣленъ езикъ, на който говорятъ десетки милиони еднородно население. Украинцитѣ, за съжаление, сж единствено славянско племе, което се е развивало почти изцѣло подъ властѣта на бившето руско правителство и само една малка часть отъ тѣхъ (около 4 $\frac{1}{2}$ милиона) живѣе въ Австро-Унгария, гдѣто тѣ наравно съ другитѣ народи водятъ упорита борба за народнитѣ си права и сжществуване. Затова именно положението на украинцитѣ е малко по друго отъ това на другитѣ славянски народи.

България храни особени чувства къмъ бившата руска държава, която ѝ е спомогнала да доведе до край процеса на освобождението ѝ отъ робство. Въ сжщо такова робство прѣкарва до сега и Украина, чиито десетки хиляди синове, като поданници на руската държава, сжщо сж помогнали за освобождението на България.

Но като се отнасятъ съ особена сърдечность къмъ Русия, българитѣ не могатъ да отричатъ и това, колко много и какъ жестоко тѣ сж трѣбало да страдатъ отъ своеобразната и непослѣдователна политика на руското правителство. И украинцитѣ сжщо сж страдали винаги отъ потисничеството на руското правителство. Тѣ винаги сж се стараели да се отнасятъ добръ къмъ великоруския народъ и сж водѣли борба само съ руското правителство, което е измѣнило на народното си призвание, да бжде истински защитникъ на всичкитѣ славяни и не се е срамувало, въ угода на нѣкакви си висши политически съображения, да пороби най-близката на Русия Украина.

Системата на руското правителство е докарала работата до тамъ, щото много руски обществени кръгове, сж почнали по инерция да наричатъ Украина сжщо така руска областъ, както Московската, Владимирска и Орловска.

Постепенното събуждане на националното чувство у различнитѣ народи, сжщо и у славянитѣ, отдавна вече е започнало да взема по-реална форма. Руското правителство по много причини не е могло да се откаже отъ Украина и затова то употребява всички усилия, за да заглуши тамъ всички национални стремежи. Така постъпватъ много държави по отношение къмъ славянскитѣ и други народности, така постъпва и Русия.

Тази система, която дълго се крѣпи върху силата на щика, не е могла обаче да устои прѣдъ силата на човѣшката мисль и — прѣдъ всеобщото събуждане на народнитѣ маси. Съврѣменна България, която не отдавна още е прѣдставлявала несъкрушими турски вилаети, се е възродила, издигнала отъ пепелта и сега заема достойно мѣсто въ сѣмейството на цивилизованитѣ народи. Сжщо такива периоди на историческо развитие сж минавали и другитѣ славянски народи. Прѣдъ нашитѣ очи изъ мрака на забравата възкрѣсватъ за новъ държавенъ животъ Чехитѣ, Поляцитѣ, Словацитѣ, Словенитѣ и Хърватитѣ. Сжщо такъвъ неизбѣженъ периодъ прѣкарва и украинския народъ, който до скоро сжществуваше въ Русия като областна разновидность на Московската държава, а въ Австро-Унгария, като нѣкому незнайни „рутени“.

Ние мислимъ, че процеса на нашето национално възраждане трѣбва да бжде понятеъ най-много на българитѣ, прѣкарали особно тежки етапи въ борбата за освобождението си.

Единъ отъ синоветѣ на Украйна, незабравимия Юрий Венелинъ, още прѣзъ първата половина на миналия вѣкъ отвори очитѣ на поробенитѣ тогава българи върху националнитѣ имъ богатства и ги събуди за новъ животъ. Сега пъкъ внуцитѣ на Венелина запознаватъ българитѣ съ историята на родината му Украйна и съ стремежитѣ и правата на неговитѣ дълго врѣме поробени сънародници — украинци.

И затова ние сме увѣрени, че българитѣ, които тъй го-стоприемно посрѣщатъ всички славяни, ще разбератъ гласа на пробудилата се Украйна, и ще ѝ откриятъ благоднитѣ си сърца.

Да живѣе България, да живѣятъ славянскитѣ народи, да живѣе Украйна!

В. Прилучанинъ.

Украйна и Славянството.

Все по-често и по-често четемъ въ съврѣмения печатъ, че сегашна Украйна е нѣмска измислица и че цѣлата украинска култура, езикъ, освободително движение е само плодъ на нѣмската фантазия. Разбира се, че така мислятъ и пишатъ тѣзи, които не знаятъ или пъкъ нарочно не искатъ да знаятъ истината. А би трѣбало човѣкъ само да се запознае по-отблизо съ съчиненията на популярния украински народенъ поетъ, Тарасъ Шевченко, за да има вѣрна прѣдстава за украинскитѣ отношения и симпатитѣ на украинцитѣ къмъ нѣмцитѣ. Въ цѣлъ редъ негови поеми, които сж популярни между най-различнитѣ класи на украинския народъ, особено се наблѣга върху крайното недоброжелателство на украинцитѣ къмъ нѣмцитѣ — главния лотисникъ на славянското самоопрѣделение и единство. Още въ 1845 год. Шевченко, въ поемата си „Еретик“ говори прѣзъ устата на народа:

Отакъ Нѣмота запалила
Велику хату, і сем'ю,
Сем'ю Славян раз'единила
І нишкомъ — тихо улустила
Усобиць лютую змію.

Подилися ріки крови,
 Пожар погасили,
 А Німчики пожарище
 Й сиріт под'їлили.
 Виростали у кайданах
 Славянські діти
 І забули у неволі
 Що вони на світі.

(Така Нїмцитї запалиха великия домъ, разединиха семейството на славянитї и подхвърлиха крадишкомъ лютата змия на междуусобицитї. Потехоха рѣки отъ кръвъ и угасиха пожара, а нїмцитї и пожарището и сирацитї раздѣлиха помежду си. Порастнаха въ вериги славянскитѣ дѣца; тѣ забравиха въ неволя какво сж тѣ въ сжщностъ).

Като се обръща къмъ прочутия славянски дѣецъ, Шафарикъ, Шевченко казва пакъ:

„ Слава тобі, любомудре,
 „ Чеху — Славянине,
 „Що не дав ти потонути
 „ В німецькій пучині
 „ Нашій правді!“

(Слава тебѣ, любомѣдри, Чехо — славянино, за гдѣто не даде да потъне нашата правда въ нїмската бездна!)

Има много такива примѣри, тѣ минаватъ като червена нишка въ произведенията на Шевченко, като изразяватъ напълно мислитѣ на украинския народъ.

Украйна, както се знае, е водила дълги и упорити войни и противъ татаритѣ и противъ поляцитѣ, но къмъ никого народа не пази толкова явно недоброжелателство колкото къмъ Нїмцитѣ — духовнитѣ потисници на славянитѣ. Въ 1654 год. Украйна се съедини съ Московското царство, съ права на свободенъ народъ. Обаче тази свобода не бѣ за дълго; тя биде прѣмахната именно тогава, когато „новия С. Петербургъ“ взема надмощие надъ „старата Москва“, когато нїмското влияние намѣри широкъ достѣпъ въ новото императорско руско правителство. Разни Екатерини, графове Миннихъ, Бенкендорфъ и други, съ цѣли пълчища нїмски прислужници, пристѣпватъ бързо къмъ своята работа и въ скоро врѣме Руското правителство почва да се надъхва съ идеи,

взели началото си въ Берлинскитѣ Reichs—канцеларии. То започва най-безмилостна борба и противъ Украйна, и противъ Полша и противъ други елементи неугодни на нѣмцитѣ. Както се знае, и цѣлата руска литература, почти всичкитѣ подобри писатели не избѣгватъ тѣхната грижливостъ, а особено пъкъ руското славянофилство, което бѣше станало трънь въ очитѣ на нѣмския империализъмъ. Кой не познава характернитѣ мисли на Крыжанича, които той още въ 18 в. изказа въ описанието на пжтешествието си отъ Москва за Сибирь: „Нѣмецътъ като змия усойница се е промъкналъ въ всички ягли на Русия и гложде цѣлото ѝ държавно тѣло.“ Кой е забравилъ, какъ И. С. Аксаковъ бѣше изселенъ отъ Москва, само затова, че се е борилъ противъ нѣмското влияние въ Русия; кой не знае отговора на генералъ Ермоловъ: „*Ваше Величество направете ме нѣмецъ*“. (Пожалуйте меня, Ваше Величество, въ нѣмцы); така е отговорилъ той на Всеросийския Императоръ, когато послѣдния го е попиталъ, каква награда иска за покоряването на Кавказъ; кой най-послѣ не познава дългогодишната политика, водена отъ руското Министерство на външнитѣ работи, което забравя често, че е повикано да служи не на Берлинъ, а на Русия. Нѣмецътъ яде държавното тѣло на Русия, той я насѣква и противъ Украйна и противъ Полша.

Украйна е една отъ най-чиститѣ славянски земи. Както езика, тъй и обичаитѣ, и мислитѣ, и бита, и душата ѝ сж чисто славянски и може би никждѣ тѣ не сж тъй чисти и така лишени отъ чужда, неславянска примѣсь. Мнозина знаятъ това, обаче то не ги спира ни най-малко да не подиграватъ и украинския народъ и езика му и националнитѣ му стремежи. И всичко това се прави само, защото въ дадения случай работата засѣга славянския въпросъ, което разбира се споредъ мнѣнието на много политици е нѣщо некултурно, нѣщо което не заслужава внимание. Подигнете който щете въпросъ: Фински, Арменски, Еврейски, Грузински, Татарски даже Чувашки или Якутски — това не ще извика оцудване, като че всички тѣзи въпроси сж по-значителни отъ украинския.

Украйна споредъ мнѣнието на нѣкои лица, е географическо понятие, а н а р о д а, к о й т о живѣе въ нея, може само да претендира на правото да бжде оржде за обогатяване на чужди народи; както напримѣръ вече прѣди много години „Историческата украинска Запорожска Сѣчь“ е била удостоена съ честъта да бжде напълно заселена съ нѣмски колонисти. „Украйна—нѣмска измислица“, украинското освобождение—движение намислено отъ Германия и Австрия!— Би трѣбвало да се напомнятъ само такива неоспорими факти като 1654 год.;—въ тази година слѣдъ като Хет-

мана на цѣла Украйна, Богданъ Хмѣлницки признава върховната власт на Руския царь Алексей Михайловичъ, този послѣдния остава на Украйна всичкитѣ ѝ прѣдишни права и привилегии. Споредъ този договоръ, признавалъ се е единъ хетманъ свободно избираемъ отъ всички украинци, безъ каквато и да било намѣса отъ страна на московското правителство. Хетманътъ е ималъ право за *дипломатически сношения*, Украйна е запазвала своя армия, администрация, сѣдъ и нѣкои други държавни учрѣждения, които сж работили и прѣди това. Условиата на този исторически договоръ сж били потълкани гько тогава, когато С. Петербургъ смѣнява Москва, но това не е повлияло върху мислитѣ ѝ и стремежитѣ на украинцитѣ. Подиръ 200 почти години, а именно въ 1847 год., въ Киевъ се отваря познатото на всички Кирило—Методиевско братство, въ което влизатъ всички най-добри тогавашни дѣйци: поета Шевченко, знаменития историкъ Костомаровъ, писателя Кулишъ и много други. Братството проповѣдва идеята, че всѣки славянски народъ трѣбва да живѣе свой самостоенъ животъ, но за да бждатъ силни—всички славяни трѣбва да образуватъ сплотена славянска федерация. За тая проповѣдь Шевченко, Костомаровъ и много други членове на братството сж били арестувани и пратени на заточение. Отъ Нѣмцитѣ ли е надѣхано всичко това? Нѣмцитѣ ли накараха Шевченко да пише многобройнитѣ си поеми, въ които се описва дългогодишната и упорита борба, водена отъ украинския народъ за народнитѣ му права и независимостъ?. Нима всичкитѣ тѣзи многобройни исторически факти могатъ да се нарекатъ нѣмска измислица?. Послушайте пѣснитѣ на слѣдитѣ „лирници“, които отъ стотини години скитатъ по Украйна, които до сега още подъ звучитѣ на своята „лира“ (бандура) пѣятъ: *Имало е нѣкога и наша правда, не падайте обаче духомъ, ще дойде възкрѣсането, ще разковатъ веригитѣ ни и нашитѣ хора ще заживѣятъ както сж живѣли дѣдитѣ ни.*“ Нима и тѣзи слѣпи „лирници“ сж нѣмски агенти?. Нека се срамуватъ особено тѣзи, които загрижени за славянското единство, тълчатъ въ калъта украинското славянско племе. Не е лошо да се напомни при това горчивата истина, която сжщия този Шевченко изказва въ едно отъ своитѣ стихотворения:

Що — ж ти таке ?

„ Я не знаю —

Нехай Немець скаже ! *

Дастъ Бігъ колись будемъ

Й по своему глаголатъ

Якъ немецъ покаже

А до того й історію

Намъ нашу розкаже.

Отоді ми заходимось!“

(Кой си ти? „не знамъ — некъ Нѣмеца каже!“ И ние нѣкога съ божа помощъ ще говоримъ по нашему, кога нѣмеца ни посочи това и още ни разправи нашата история. Тогаваше зароботимъ!“)

Врѣме е да се отървемъ отъ това, врѣме е още повече Славянитѣ да помислятъ, че така тѣ сами на себе си копаятъ яма.

Мнозина сж наричали славянския въпросъ утопия, и сж го наричали така, защото този въпросъ е билъ разработванъ повече по нѣмски рецепти. Не можеше да се говори за побѣдата на славянството тамъ, гдѣто едни славяни потискатъ други, тамъ гдѣто едни сж господари, а други безправни. Нѣмското влияние е постѣяло раздоръ между славянитѣ, нѣмското влияние е докарало Русия до болшевишката бѣда. Кой е насочилъ бацитѣ на болшевишзма, Ленинъ, Троцки и С-не, отъ Германия къмъ Русия? Кой имъ е далъ пари и кой е ръководилъ първитѣ имъ дѣйствия? Кой ги е хвърлилъ върху Украйна, само да накаратъ послѣдната, която е била за съюзъ съ Съглашенскитѣ държави, да прѣмигне на страната на Германия? Кой се е сблизилъ послѣ съ сжщитѣ болшевики и имъ е угаждалъ доста дълго врѣме? Ако между славянитѣ възтържествуватъ принципитѣ, които сж съставяли основната идея на „Кирило—Методиевското братство“, ако всѣко славянско племе се развива свободно въ етнографическитѣ си граници, ако всѣко отъ тѣхъ има пълно право за сжществуване— бждете увѣрени, че славянския въпросъ ще стане не утопия, а реално движение. Това, което се говори за Украйна сега, по нѣмски прѣдписания, нѣмцитѣ дълго врѣме ни разказваха за Чехия. Сега Чехия възкрѣсна, и Илирия сжщо, възкрѣсва и Полша. Нима ще се намѣрятъ и сега още нѣмски угодници, които ще искатъ да заглушатъ славянската идея и да държатъ украинското племе въ робство и неволя? Нима и за на прѣдъ славянския въпросъ ще остане утопия?

Д. Шелудько.

Украинският езикъ.

Сега на украински говорятъ около 40 мил. души (поляцитѣ сж наброй 17'5 мил., чехословацитѣ 9'8 мил., сърбохърватитѣ 8'55 мил., българитѣ 5'5 мил.). Обаче неблагоприятнитѣ политически условия сж довели до тамъ, щото едвамъ слѣдъ революцията, тѣзи дни, украинския езикъ е признатъ за държавенъ езикъ въ Украйна и е въведенъ въ училищата, сжделищата, администрацията и църквата. Въпросътъ за този езикъ се е сблъсквалъ съ въпроси отъ политически и международенъ характеръ и за това тѣй често той е билъ разглежданъ пристрастно и едностранчиво, затова именно за него сж изказани толкова противорѣчиви мнѣния. Както руското тѣй и полското мнѣние въ официалнитѣ крагове се е придържало дълго врѣме о възгледа, че украинскиятъ езикъ съвсѣмъ не сжществува. Тѣй, министѣра на просѣвтата Валугеъ, въ 1863 г. забранява употрѣбата на украинския езикъ и пише: «Никакъвъ малоруски езикъ не е имало, нѣма и не ще има», «тѣхното нарѣчие е сжщия руски само разваленъ отъ полско влияние». Отъ друга страна, още прѣди руситѣ поляцитѣ отвѣрятъ война срѣщу украинск. я езикъ. Самитѣ тѣ потиснати отъ руситѣ и подготвящи възстанието прѣзъ 1862—63 г. докладаватъ на руското правителство за сепаратизмъ на украинцитѣ, за това, че украинцитѣ готвятъ селско възстание, казашки бунтъ противъ чоконтѣ; тѣй че благодарение на тѣхнитѣ старания въ 1857 г. въ Украйна (по деския брѣгъ на Днѣпъръ) е била забранена употрѣбата на «украинската граматика» отъ Кулиша. Като смататъ всички земи до сами Днѣпъръ за полски, поляцитѣ твърдятъ, че нѣма украински езикъ, че той е сжщи полски и т. н. Влиянието на политическиѣ страсти върху сждението за украинския езикъ се чувствува и по-късно. Тѣй Соболевски продължава да твърди, че украинския езикъ е диалектъ на руския*). Киевския професоръ Флорински, който при стария режимъ е билъ цензоръ по украинскитѣ издания и който е дѣлилъ врѣмето си между научни занятия и връзки съ тайната полиция, и до днесъ продължава да твърди, че украинския езикъ не сжществува. Противоположни възгледи поддържатъ прѣдставителитѣ на украинската наука; тѣй Е. Огоновски и по-късно Smal-Stockyj и Gartner (Grammatik

* Соболевскій, както прѣди него историка Погодинъ, прѣдполага, че Киевъ и Киевската Русь сж принадлежали на великоруското племе, и само по-късно слѣдъ татаритѣ украинцитѣ сж дошли тамъ отъ Галиция. Този възгледъ, е обаче отхвърленъ вече въ науката съ съчиненията на Антоновичъ, Ягичъ, Кримски, Розовъ. Тѣзи послѣднитѣ сж доказали, че Киевъ е билъ винаги украински.

der Ruthenischen Sprache. 1913) се стараятъ да докажатъ, че украинския езикъ прѣдставя единъ съвсѣмъ независимъ клонъ на славянскитѣ езици, че той се отдѣля още въ праславянско врѣме заедно съ полски, сръбски и т. н. Затова, не ще бжде безинтересно да се изложатъ тукъ възгледи на по-безпристрастнитѣ изслѣдвачи на украинския езикъ. Полския ученъ Бантке въ 1815 г. бѣше писалъ: «Малоруския езикъ, като такъвъ, който не отстапя по старинностъ на великоруския не може да бжде нарѣчие на послѣдния». «Дай Боже, завършва той, щото малоруския езикъ да застане въ реда на ученитѣ славянски езици». Професоръ Срезневски, послѣ прочуть академикъ, въ 1834 г. пише: «Въ сегашно врѣме нищо не доказва, че украинския езикъ не е езикъ, а само руско или полско нарѣчие, както това доказватъ нѣкои; и мнозина сѣ увѣрени, че този езикъ е единъ отъ най-богатитѣ славянски езици, че той едва ли отстапя на чешкия въ изобилие на думи и изрази, на полския — въ живописностъ, на сръбския — въ приятностъ, че този езикъ, който още не е обработенъ вече може да се сравни съ образованитѣ езици по крѣпностъ и синтактическо богатство — този езикъ е поетиченъ, музикаленъ и живописенъ». По-нататкъ лингвиста А Шлайхеръ пише: «Малоруския езикъ не може да се разглежда като единъ видъ руски, но като нарѣчие, което се отнася къмъ него тъй както и къмъ другитѣ славянски езици». И. Шафарикъ («Народописъ») казва: «Въ южно руското нарѣчие ние имаме работа съ едно сѣщо таково самотѣтно нарѣчие, както и другитѣ славянски езици». Ф. Миклошичъ заявява още по рѣшително: «Наука̀та трѣба да разглежда малоруския езикъ като единъ самотѣенъ езикъ, а не като великоруско нарѣчие». Прочутия проф. Лавровски, въ 1859 г. пише: «Между особеноститѣ на малоруското нарѣчие има много такива, които безспорно му даватъ право на сѣщо таково самотѣно мѣсто, каквото заематъ и другитѣ славянски нарѣчия». Най-послѣ покойния академикъ Ф. Коршъ тъй формулира своя възгледъ върху украинския езикъ: «Езика на Малорусия може да бжде нареченъ диалектъ само по отношение къмъ праруския, на който сѣ говорили рускитѣ славяни прѣди крайното си раздѣление на три клона. По отношение къмъ този праязикъ и великоруския е диалектъ. Спорѣмо послѣдния малоруския езикъ е езикъ. Като такъвъ той отъ своя страна се дѣли на нарѣчия и говори съвсѣмъ независимо отъ великорускитѣ нарѣчия и говори.»**). Едвамъ въ 1905 г. Руската академия на наукитѣ излиза да защити украинския езикъ; академията съставя за Министерството «записки за прѣмахване стѣсненията върху малоруското слово» (тя е била редактирана отъ акаде-

***) Виж по-подробно у Огіенко, Украинскій Языкъ Киевъ, 1918 г., стр. 30—36.

мицитъ Шахматовъ, Фортунатовъ и Коршъ); въ нея между другото се казва: „Малоруското население трѣба да има също като великоруското право да говори публично и да печата на родния си езикъ“. Тѣзи мнѣния на учени слависти се обясняватъ както съ древността и самобитността на украинския езикъ тѣй и съ съвсѣмъ отдѣлната политическа история на украинското племе. Като прѣминаваме къмъ въпроса за образуването на украинското племе и историята на украинския езикъ, трѣба да отбѣлжимъ, че най-изчерпателната теория за разселването на славянитѣ и за образуването на източнославянскитѣ нарѣчия е теорията на А. А. Шахматовъ (Очеркъ древнѣйшаго періода исторіи русскаго языка 1915 г.) тѣзи теория ние ще изложимъ като такава, която изразява въ общи черти възгледитѣ на най-авторитетнитѣ сега прѣдставители на славянската наука. Шахматовъ мисли, че разселването на славянитѣ е станало по слѣдния начинъ: Въ V в. една часть отъ славянитѣ се отдѣлила и първа тръгнала отъ рѣка Висла, където тогава сѣ живѣли всички славяни, къмъ Елба и Одеръ, като е дала тамъ начало на западно-славянскитѣ племена. Въ VI в. се разцѣпва и другата група останала на Висла: една часть отива на югъ къмъ балканския полуостровъ, където образува послѣ сръбската и бѣлгарска държава, друга потегля къмъ изтокъ и засѣда край Днѣпъръ Двѣ рѣка източнитѣ славяни живѣятъ заедно. Въ края на 8 в. и тукъ племената се разселватъ — едни (Вятичи) стигатъ къмъ Донецъ, Донъ и Ока, други взематъ сѣверна посока и заематъ Двина, трети — украинскитѣ племена оставатъ на югъ край Днѣпъръ и даватъ начало на украинския езикъ и отъ IX в. на украинската държава. Така още въ срѣдата на 9 в. украинскитѣ племена образуватъ държава край Днѣпъръ съ столица Киевъ. Отъ основателитѣ на държавата, норманитѣ, тя получава и името си Русь. Прѣзъ царуването на Владимиръ Святи (980—1015) и сина му Ярослава († 1054) къмъ Киевъ сѣ спадали и земитѣ на оубѣзи източни-славянски племена, отъ които сѣ възникнали великоруситѣ и бѣлоруситѣ. Държавното единство на украинскитѣ и великоруски племена не е траяло особено дълго. Слѣдъ смъртта на Ярослава държавата се разпаднала на отдѣлни княжества. Значението на Киевъ като центъръ започнало да пада и най-послѣ въ 1169 г. той е билъ съвсѣмъ разрушенъ отъ Суздалския князь Андрей. Въ 12 в. на югъ се издига новъ политически центъръ, именно Галичъ, и галицкитѣ князе сполучватъ да взематъ господството надъ цѣлата територия населена съ украински племена; по това врѣме цѣлата великоруска област е вържѣнтъ на Суздалскитѣ князе. Двѣтѣ държави подпадатъ подъ съвсѣмъ различни културни влияния. Галицкото княжество благодарение на политическитѣ и търговски сношения съ поляци, маджари и нѣмци се приближава къмъ сферата на за-

падната култура, докато пъкъ великоруското Суздалско княжество, подпаднало подь монголска власт, е живѣло още дълго подь византийското влияние. Следъ 1340 г. украинцитѣ изгубватъ своята независимостъ. С-галшната източна Галиция се пада отначало на Унгария, послѣ отъ 1387 год. на Полша, останалата частъ на бившето Галицко княжество се пада на Литва, а по унията между Полшъ и Литва въ 1385 г. и по-късно въ 1539 г. цѣлата земя населена съ украинци е била присъединена къмъ Полша. Все пакъ и подь полско господство Украина, край Днѣпъръ, достига известна самостоятелностъ и създава за защита на областта отъ татарски нахлувания особена военна организация съ име Казаки. Опититѣ на поляцитѣ да подчинатъ изцѣло и казакитѣ подь своята власт сѣ докарали до много жестокости между поляци и казаци, докато най-послѣ всенародното възстание на Хетманъ Хмиѣлицки за независимостъ въ 1654 г. създава нови политически отношения: Украина сключва уния съ Москва. Обаче следъ войната на Полша съ Москва въ руски прѣдѣли остава само Украина по лѣвия брѣгъ на Днѣпъръ съ Киевъ. Едвамъ следъ третѣ раздѣла на Полша въ 1772, 1793 и 1795 г. цѣла Украина съ изключение на източна Галиция, останала въ австрийски рѣцѣ, минава къмъ Русия. Прѣди полскитѣ раздѣли Украинскитѣ земи въ Русия сѣ се ползували съ права и автономия, следъ тѣхъ обаче Украина е лишена отъ всѣкакви особени права и прѣзъ повече отъ 100 години съставя просто една руска провинция потискана отъ ботуша на руското самодържавие. Това собствено е общото въ сѣдбата на Украина и Великорусия.

Сега, ако се върнемъ къмъ произхода на украинския езикъ и началата му, то за да разрѣшимъ въпроса шетрѣбва да погледнемъ далеко назадъ въ историята, къмъ прѣдисторическия врѣмена въ сѣществуването на славянскитѣ езици. Географическия моментъ въ раздѣлата на славянскитѣ племена на три групи, западна, източна и южна, има сѣществено значение и за славянското езикознание. Това значение е двойко: 1) Една отъ третѣ славянски групи отдѣлена отъ общото праславянско сѣмейство е могла да сѣществува нѣколко врѣме като едно цѣло въ езиково отношение и едва следъ врѣмъ за-друженъ животъ да се разцѣпи на езиковитѣ единици, отъ които произхождатъ сѣврѣменитѣ езици. Подобно нѣщо се прѣдполага за западната славянска група (чешки и полск-) именно, смѣта се, че между врѣмето, когато западната група се е отцѣпила отъ общославянския корень и врѣмето, когато възникватъ полския и чешкия, сѣществувал единъ общополскочешки периодъ, когато тѣзи два езика сѣ още едно цѣло (Шахматовъ). 2) Факта на географическо съжителство е ималъ значение и за понататъшното развитие на езика, защото е спомагалъ да се запази близостъ между двата езика дори и ако тѣ сѣ били

раздѣлени въ праславянско врѣме. Това важи за българския и за сръбския. Тукъ, въпрѣки това, че сръбски и български иматъ началото си още въ праславянско врѣме, т. е. тогава, когато се зараждатъ особеноститѣ и на другитѣ славянски езици отъ западната и източна група, все пакъ между сръбския и българския има особена близостъ. Очевидно е, че обстоятелството на териториално съседство е довело до това, че макаръ тѣзи езици да сж се отдѣлили отъ старо врѣме, все пакъ сж продължавали да се развиватъ макаръ и независимо, но все пакъ успоредно въ една посока. И двата момента сж имали значение за източно-славянската група, къмъ която се отнасятъ украинския, бѣлоруски и великоруски езикъ. Отъ една страна въ славистиката стои неоспоримъ за сега факта за врѣменъ задръженъ животъ на източнитѣ славянски племена, когато тѣ сж съставяли още едно езиково цѣло — това е тѣй наречения общоруски периодъ или по-право общоизточнославянски, отъ който непосредствено сж излѣзли великоруския, украинския и бѣлоруския. Отъ друга страна дори и слѣдъ раздѣлата си украинския и руския въ нѣкои отношения се развиватъ успоредно въ една посока (напр. успоредното развитие на ероветѣ късно слѣдъ раздѣлата на украинския и руския, въ 12 в.)

Общоруския периодъ, ако се приеме теорията на Шахматова, (а тя има всички данни да изглежда правдоподобна), е траялъ 2 вѣка отъ VI—VIII. Прѣдположението за общъ животъ на източно славянскитѣ племена се оправдава изцѣло съ лингвистични данни. Еднаквото развитие въ руски и украински на групитѣ *torc, tert* и т. н., запазеното праславянско положение на *ъ, ь* при плавнитѣ (*търъ > торъ*, но *крвъ > кровь* и т. н.) показватъ несъмнѣна прѣдисторическа близостъ между тѣзи нарѣчия. Но и тукъ не бива да се прѣувеличава това роднинство отъ такива бѣлѣзи като еднакво развитие на носовкитѣ въ руския и въ украинския, прѣминаването на *е* въ *о* въ началото на думитѣ, *tj* въ *ч*, падежнитѣ окончания — *амѣ, ами, ахъ*; сжществуването на мѣстоименieto той; глаголнитѣ форми *береть беретъ, берутъ-беруть*. (Тѣзи бѣлѣзи споредъ Ягичъ характеризиратъ общоруското врѣме, *Asph.* XX 33). Значението имъ намалява отъ това, че тѣ или не се явяватъ характерни само за източната славянска група, или ако се отнасятъ само къмъ нея, не заематъ цѣлата ѝ територия. Тѣй, голѣмата носовка и въ сръбски дава *у*, а малката носовка и въ чешки дава *я*; прѣхода на *је* въ *о* въ началото на думитѣ е процесъ, който се е почналъ още въ праславянско врѣме (Илински. Праславянска граматика, 1916 г.); *tj* дава *ч* и въ словенски; падежнитѣ окончания *городамъ, городамъ, городахъ* характеризиратъ и полския и словашки; *той* има и въ български и въ сръбски и въ украинскъ, а въ самия великоруски е само диа-

лектично; формитѣ береть, беруть сѣ своинствени на украински, на руски само диалектично коякото за запазване на окончанието — тѣ въ 3 л. ед. и мн. ч. то се срѣща и въ български. Тѣзи указания се даватъ не за да се оспори съществуването на общоруския периодъ, а за да се опрѣдѣли по-вѣрно датата на явленията, които обобщаватъ украинския и руски; именно факта, че повечето отъ явленията, които обединяватъ източнославянската група не сѣ присъщи само ней, показва, че въ зародишъ тѣзи бѣлѣзи сѣ съществували още въ праславянския езикъ, че руски и украински иматъ общи не тѣзи особености, които сѣ се развили прѣвъ общия животъ, а само тѣзи, които тѣ сѣ изнесли въ зародишъ отъ праславянския. Шахматовъ смѣта, че праруския се е раздѣлилъ на диалекти къмъ 8 вѣкъ и свързва това съ разселването на източно-рускитѣ племена. Той мисли, че прѣвъ 8—9 в. е имало три нарѣчия — южноруско (край Днѣпъръ), източно руско (край Ока) и сѣверноруско (край Двина). Обаче отъ тѣхъ, само южноруското се явява прякъ прѣдѣкъ на сегашния украински езикъ. Коякото за великоруския и бѣлоруския, то тѣ сѣ се образували по-късно, като резултатъ отъ племено смѣсване, а именно тѣй: великоруското е резултатъ отъ смѣсване на източноруския съ сѣверноруския говоръ, а бѣлоруски отъ смѣсване на южноруския и лядски. Украинския говоръ (южноруския по терминологията на Шахматовъ) за разлика отъ другитѣ говори, между врѣмето на отцѣпването му отъ общоруския (8 в.) и появата на първитѣ паметници, е развилъ или запазилъ отъ общославянския редъ езикови особености, като тѣзи: въ украински праславянскитѣ *g* и *h* съвпадатъ въ единъ звукъ *y*; къмъ най-старо врѣме спада особената употреба на *v* и *u* въ украинския спрѣмо другитѣ диалекти, именно украинския запазва старото *v* само прѣдъ гласна, въ други случаи този звукъ прѣминава въ *u* докато сѣверноруския го запазва на всѣкъдѣ. Най-старитѣ украински паметници даватъ възможность да се установятъ слѣднитѣ отлики на украинския езикъ: 1) формата съ *ѣ*, вмѣсто черковнославянското — *ѧ*, за р. п. ед. ч., им. вин. п. мн. ч. въ имената отъ ж. р. Ја склонение и въ прилагателнитѣ въ сѣшитѣ случаи. Тѣй въ Светославовия сборникъ отъ 1073 г. отъ троицѣ (черковносл. троица), отъ неѣ (черковнослав. неѧ), нозѣ (ѣѣ) и пр. Сѣщо въ јо склонение вин. п. множ. ч. — *ѣ* ви. станослав. *ѧ*; Светосл. сборн. 1073 г. дамъ тебѣ ключѣ (зм. старобѣлг. ключѧ). Въ сегашния украински рефлекситѣ на тѣзи именно форми сѣ: троицѣ, неї, ключі.

2) Формата за дат. и мѣст. п. тобѣ, собѣ; Светосл. сборн. 1073 г. собѣ, тобѣ, на сегашенъ украински собі, тобі. Сегашната украинска форма за вин. п. себе, тебе (зм. себѧ, тѣбѧ)

се обяснява съз това, че тази форма е получила специално значение още въ 11 в., така понекога тя замѣства дат. и мѣст. п.: Светосл. сборн. пам.т. въ себе, къ тебе.

3) Мѣстнитѣ паметници не познаватъ за причастията форми на -и или -а, но иматъ окончание -а; Светосл. сборн. 1073 г. река, житието на Теодоси Печерски отъ XII в. даде, пека. Въ сегашния украински даже и тѣзи форми сѣ почти загубени; останало е само мога (въ израза яко мога).

4) Глаг. форма за 1 л. мн. ч. сег. вр. мо се намира въ галицитѣ грамоти едва въ 14—15 в. чинимо, есмо, будемо. Обаче това че сѣщото окончание сѣществува и въ сръбски поазва, че формата като пишемо е много стара.

5) Трето л. ед. и мн. ч. на глаголитѣ съ окончание ть вм. старобѣлг.-тъ (дасть, бждеть, ицеть) се срѣща въ украински още въ началото на писмеността и се обяснява съ индоевр.-ti. Този бѣлѣгъ е присъщъ изобщо на всички руски паметници до 13 в.; Обаче замѣната на ть съ-тъ въ великоруситѣ паметници отъ 13 в. и сегашното му отсъствие въ великоруския правн възможно прѣдположението, че обобщаването-тъ въ паметницитѣ отъ 11—12 в. се дължи на киевската писменостъ и киевския говоръ. Украинския езикъ запазва понекога отъ праславянския формата за 3 л. ед. ч. на глаголитѣ безъ окончанието ть. Тѣй въ паметницитѣ отъ XI в. бжде, пытаіе, послухоуіе. Въ руски-тъ се запазва винаги.

6) Неопр. наклонение на-ти. Старобѣлг. окончание за неопр. накл. на-ти въ великоруски съ най-ранни врѣмена почва да се замѣня съ супина на-тъ, докато най-послѣ формата-ти съвсѣмъ изчезва. Украинския езикъ спазва старата форма за неопр. накл. на-ти: ходити, писати.

7) Въ прилагателнитѣ имена трѣба да се отбѣлжи старата особеностъ да се изговаря въ им. п. м. р. членката форм-ий редомъ съ руското-и; съ това се обяснява разликата между украинското голубини руското голубой; разликата на изговора въ дадения случай прѣдхожда изяснението на ъ, ѣ, т. е. тя се е развила прѣди 12 в. По сѣщия начинъ се обясняватъ украинскитѣ форми р. п. мн. ч. частий отъ по-раншното частий редомъ съ руското частей отъ частъи. Такива ше сѣ особеноститѣ, които отличаватъ украински въ началото на писмеността. Обаче врѣмето, когато украинския е развилъ всичкитѣ си характерни черти, врѣмето, когато той съвсѣмъ се е оформилъ, е 12—13 в. Най-характернитѣ нови промѣни, които е прѣтърпѣлъ украинския сѣ въ връзка съ изпадането на ъ и ѣ или поне спадатъ съмъ едно врѣме. Както се знае въ 12 в. въ украинския тъмнитѣ гласни ъ и ѣ изпадатъ (съ изключение на случаи, когато въ слѣдходната слѣдъ ера срѣчка има друга тъмна гласна; въ такъвъ случай послѣдната изпада, а първата се изяснява въ

о и е; тъмнитѣ гласни не изпадатъ и въ групитѣ *гъѣ, ѣѣ, гъѣ, гъѣ, гдѣто ѣ, ѣ* сждо даватъ о и е. Подобна сждба глухитѣ гласни сж прѣтърпѣли успоредно и въ великоруския, и при това въ сждото врѣме) Съ падането си ѣ и ѣ сж удължавали прѣдходната сричка; по такъв начинъ въ Украинския всички срички слѣдъ които е стоялъ ѣ или ѣ сж станали въ 12 в., съ изчезването на тѣзи тъмни вокали, дълги. Тѣй редомъ съ *лъбъ > лѣб > лоб* сж се получили *носъ > нос, несъ > нес* и т. н. Това удължение на гласнитѣ е имало особено влияние върху о и е, именно: като били удължени тѣзи гласни дали дифтонги; при това е съвпаднало съ *ѣ* (Добриловото сванг. отъ 1164 г. *хамѣнь, ремѣнь, шѣсть, пѣшь*), което въ това врѣме е имало значение на дифтонгъ *ie* (Шахматовъ. Очеркъ древн. пер. ист. русск. яз). Трудно е да се опрѣдѣли качеството на дифтонга отъ о: Въ 14 в. той се прѣдава нѣкога чрѣзъ буквата у (друздъ < дроздъ). Отъ 15 в. нататъкъ понѣкога вмѣсто старото о срѣща се и, което въ 18 в. влиза вече въ обща употреба. За качествата на този дифтонгъ може да се сжди по архаичнитѣ украински говори въ Черниговската губ., гдѣто и сегі казватъ *пу^оп* (попъ), *ву^ол* (волъ), *ву^онь* (онъ), *ку^онь* (конъ). И изпадането на крайното и прѣдизвиква подобно удължение на прѣдходната сричка съ всичкитѣ му послѣдници: *мии > мѣи >* въ сег. укр. *миі*. Подиръ тѣзи промѣни на е, о, слѣдватъ почти непосредствено други не по-малко важни, а именно: *ѣ*, сждо и *ѣ* отъ е, дава и. Още въ Изборника отъ 1073 г. срѣщаме и *вм. ѣ*, което характеризира близостта на този дифтонгъ къмъ и — нимаіа *вм. нѣмая*, исцили *вм. исцѣли* и т. н. Въ 12-14 в. *ѣ* окончателно прѣминава въ и. Архаичнитѣ говори въ Сѣверна Украина до днес запазватъ дифтонга *ie* (дѣд, бѣлий, < дѣдъ, бѣлий). Въ сегашния украински звуцитѣ *и* и *и* сж съвпаднали въ единъ срѣденъ звукъ. Това съвпадане, което се отбѣлѣзва отъ 11 в., свързва къмъ 13 в. Именно съ това се обясняватъ невѣрно написанитѣ въ по старитѣ паметници думи, като *тризна вм. тризна, бити вм. быти, стидъ вм. стѣдъ* и т. н. Отъ 12 в. датува сждо прѣхода на е въ о слѣдъ *ј* и шушкави прѣдъ твърда съгласна. И по разо това явление се отбѣлѣзва не само спорадически. Въ Изборника Светославовъ отъ 1073 г. — *чоловѣка, въ Изб. отъ 1076 г. жона*. По нарѣдко се срѣща прѣхода на е > о и слѣдъ други меки съгласни прѣдъ твърди, — *слѣзи < слези; цѣго < сего*. Въ областта на украинския консонантизмъ прѣзъ пѣрвитѣ вѣкове на писмеността сж се развили слѣднитѣ особености: *л* въ групата *гъл* дава *ѣ*, напр. *вѣлна > воѣна, пѣлний > поѣний* и т. н. По такъв начинъ отъ *ѣл* се развива дифтонгъ *оѣ* веднагъ слѣдъ изясненнето на тъмнитѣ гласни. Това явление е

добрѣ познато въ паметниците отъ 15 в. Успоредно съ това се вокализува и л въ края на думитѣ слѣдъ гласна: пошелѣ > пішоу, ходилѣ > ходиу. На славянския езикъ е познато смекченнето на съгласнитѣ прѣдъ меки гласни. Украинския отъ XII в. познава затвърдение на съгласнитѣ въ тѣзи случаи. Напр. за р въ Изб. отъ 1073 г. цароу, псалтира; въ Изб. отъ 1076 г. бороутса; твърдостъ на устнитѣ съгласни се срѣща въ паметници отъ 14 в. въ написанитѣ пѣть, имѣа и т. н. вм. пѣть, имѣа. Украинца изговаря тѣзи думи тѣѣ: пѣать, имѣа, т. е. меката устна съгласна каго затвърдѣла, е отдѣлила j. Систематически безъ изключения, сж затвърдѣли всички гласни прѣдъ е, което личи по паметниците отъ 12 в. тѣѣ че старобѣлг. нѣбо на укр. дава небо. Стара мекостъ украинскитѣ гласни сж запазили само прѣдъ i (получено отъ ѣ и е); сжшо д, т, л, ц запазватъ мекостъ прѣдъ меки гласни, съ изключение на е. Изброенитѣ фонетически промѣни сж опрѣдѣлили къмъ 14 в. звуковия строежъ на украинския езикъ. Колкото за морфологията, то съ изключение на горѣпоменатитѣ вече доисторически особености на украинския, той пази въ началото на писмеността си съ голѣма грижливостъ старото славянско наслѣдство. Само по късно той трѣгва къмъ промѣна. Тѣѣ ако почнемъ отъ имената, то трѣба да се отбѣлѣжи, че староукр. до края на 14 в. пази формитѣ за двойствено число. По късно се запазватъ само им. вин. зват. пад. за всички склонения, и дат. и творит. въ отдѣлни думи (очима, ушима и т. н.). Колкото се отнася до склоненията, то къмъ 14 в. завършва пълното имъ смѣсьване, тѣѣ че оставатъ само: jo склонение (което привлича къмъ себе си у склонение, а сжщо и склон. м. р. съгласното склонение на — с и отчасти на — nt); —а. ja склонение (къмъ което се присъединяватъ старото — ы склонение: цркъи > църква, и частъ отъ думитѣ на и склонение ж. р. миша < мышь), и i склонение ж. р., а сжщо и остатъци отъ съгласното склонение теля-теляти, имѣ-имени, мати-матери.

Запазенитѣ склонения прѣтърпѣватъ нѣкои промѣни поради аналогията. Тѣѣ о-склонение взема нѣкои форми на у-склонение: въ род. п. ед. ч. о склонение спорадически замѣня старото окончание-а съ-у, при което послѣдното става общо за неодушевенитѣ прѣдмети; ген. ворога, но вітра и вітру. Дат. пад. ед. ч., —о склонение отъ 12 в. взема формата — ови, — еви (което по-късно става > ові под влияние на —дат. п. — і на женския родъ), сжщо и зват. п. се бори между — е и у, при което — у става обикнатата форма за основа съ гърлени съгласни — ученику вм. слав. учениче. Сжщата борба и съ сжщия резултатъ и въ лѣстенъ пад. между окончанието — ѣ > — і (прѣдъ което украинския запазва сла-

вянскитѣ смекчени гърлени съгласни — Ворѣи < слав. вразѣ) отъ о-склонение и-у отъ у-склонение. Въ творит. п. ед. ч. о-склонение още въ 12 в. замѣня окончанието си омь, емь съ — ѡмь и ѡмь отъ у-и і-склонения — ворогомь < Хворогомь. Въ множ. ч. им. п. о-склонение се замѣня съ винит. (даже и въ мекото склонение за разлика отъ руския): им. п. множ. ч. коні < винит. конѣ. Им. пад. множ. ч. се запазва до сега спорадически въ думи отъ у-склонения — панове. Въ род. п. се приема окончанието — овъ > іа отъ у-склонение — учителіа; да т. твор. и мѣст. п. — амь — ами. — ахъ всички склонения заематъ отъ склонението за ж. р. (както и въ полски). А-склонение се е запазило много точно. Трѣба да се отбѣлѣжи само може би окончанието за р. п. мн. ч. отъ у-склонение — овъ > іа, което понекога замѣства старото окончание ж. р. тѣ — бабіа < слава. бабѣ, и въ мекото склонение дат. и мѣст. п. окончанието — і (< ѣ) въ и, по аналогия на твърдото склонение

Въ съгласното склонение (им. п. теля, р. теляти, дат. теляті, твор. телямь, мѣст. теляті) ед. ч. род. дат. и мѣст. окончанията сѣ взети отъ а-склонение.

Въ мѣстоименията трѣбва да се отбѣлѣжатъ нефонетичнитѣ отклонения отъ старобѣлг. въ формитѣ за м. р. твор. п. единств. ч. тим, множ. ч. род. и мѣст. тих, твор. тими (вмѣсто слав. тѣмь, тѣхъ, тѣми отъ мѣстоимението той), които се намиратъ въ украинскитѣ паметници отъ 13 в., и твор. п. ким вмѣсто славянското цѣмь отъ кѣто > укр. хто. Особеността на числителнитѣ състои въ това, че всичкитѣ числителни отъ два до вѣсімдесят (осемьдесѣтъ) се скланятъ, при което взематъ мѣстоименни окончания-х за род. и мѣст. — м за дат.; съедин. гласна-о отъ формитѣ за род. и мѣст. пад. дѣвою, а творит. п. има окончание-ма (старо оконч. за дат. и твор. п. двойствено число), напр. три, трѣх, трѣом, трѣома. Въ глаголитѣ украинския езикъ е спазилъ отъ славянския само сегашно врѣме. повелит. накл., минало дѣйствително причастие II на-лъ, което сегѣ замѣства миналото врѣме, сегашно дѣйствително причастие въ формата му за имен. пад. множ. ч. жшти, жшти, което въ украински взема адвербиално значение (крадучи < краджшти), минало дѣйствително причастие I сжшо съ адвербиално значение кравши < крадъши. (Въ старобѣлг. тази форма се е образувала отъ неопрѣд. наклонение; въ украински отъ 17 в. основата се взема отъ миналото дѣйствително причастие на-лъ), и минало страдателно причастие (крадений < краденъ). Условното украинския образува отъ миналото дѣйствително причастие на-лъ + запазената за 3 л. ед. ч. форма би за аористъ; тази форма като най-кратка е измѣстила всичкитѣ

други форми за вриста още отъ 13 в.

Украинския езикъ изразява бъдащето врѣме по два начина: 1) за несвършенитѣ глаголи взема бъдащето бждж > буду + неопрѣд. накл. на дадения глаголъ; 2) отъ 12 в. украинския има за бъдаще врѣме една форма, която е съставена отъ неопрѣдѣленотѣ наклонение на глагола + сег. врѣме му, меш, ме и т. н. (старобълг. имж отъ глагола жти вземамъ) напр. брати-му, брати-меш, брати ме и т. н. (азъ ще взема). Това сѣ главнитѣ фонетически и морфологически особености, които отъ 8 в. отдѣлятъ украинския отъ праруския и му създаватъ особено мѣсто между славянскитѣ езици. Сега спорътъ за това, дали украинския е диалектъ на нѣкой другъ славянски езикъ е празенъ, сѣщо както е неумѣстно общоприетото прилагане къмъ него термина «нарѣчие», слѣдъ като той е въведенъ въ училищата, станалъ е ордие на културенъ животъ и е достигналъ това, което е искалъ въ 1815 г. полския ученъ Бантке, т. е. да стане ученъ езикъ.

Унгарска Украйна

Споредъ проекта на мирния договоръ, прѣдложенъ на Австрия, на Чехословашката република се даватъ не само чешкитѣ и словашки земи, но и ивица земя, на югъ отъ словацитѣ, между етнографическа Унгария и Карпатитѣ, до рѣка Тиса, населена съ украинско племе. Излишно е да се посочва сега, че винаги граници прокарани не по етнографическия принципъ таятъ въ себе си зародишъ на бъдащи недоразумѣния и усложнения отъ международенъ характеръ. Подѣлбата на бившата унгарска империя показа доста ясно, че всѣки опитъ на национално насилие извиква опитъ за обратно насилие. Отъ друга страна не по-малко призната истина е, че всѣки народъ има право за самостоятелно сществуване. Това право сега се дава не само на всички племена отъ арийската раса, но и на всичкитѣ другоцветни раси. При това, ако въ миналото понѣкога народитѣ сж измирати и сж се денационализирани, то сега ние виждаме обратното: най-слабитѣ нации благодарение на просвѣтата почватъ новъ животъ, закрѣпватъ и се противопоставятъ рѣшително на чужди денационализираци влияния. Като се има прѣдъ видъ това, прѣдполаганото рѣшение на Парижката конференция може да се обясни само съ недостатъчна освѣдоменостъ и липса на признато украинско прѣдставителство въ Парижъ; отъ друга страна нищо не може да прѣмахне факта, че територията, за която е дума, е населена не съ чехословаки, а

съ украинци, които ще се стремят винаги къмъ братята си отвъдъ Карпатитѣ, и че при това едва ли ще бжде възможно да се осигури здраво тъй искания миръ вътрѣ въ държавитѣ нѣкто и между народитѣ. Като крайна историческа перспектива, ние все пакъ виждаме възсѣдинение на етнороднитѣ групи изобщо и специално на украинцитѣ. Украинци, на цѣло или отчасти, населяватъ слѣднитѣ бивши унгарски комитати: Марамарошки, Угочски, Берегски, Ужански, Землински, Шариски и Списки. Територията имъ заема около 360 кв. австрийски мили и е оградена отъ една страна съ Карпатитѣ, отъ друга съ линията, която, започвайки на сѣверъ отъ Лешница на галицката граница прѣзъ Кремпахъ, върви къмъ Плавецъ на р. Попрадъ, по нататъжъ къмъ Якубянитѣ; прѣзъ Берзевица отива къмъ Шенковицъ, Якубовци, по-нататъкъ прѣзъ Мошуровъ, Рихвалдъ къмъ Тарново на р. Топла; на лѣвия брѣгъ на Топла обема словашката издатина до Габолтово и Смилна, Геролдовецъ и Желѣзнякъ; при Ганушовецъ границата напуща Топла и отива къмъ Вальсво на р. Ондава, послѣ къмъ Габровецъ на р. Лаборецъ, обикаля Пана и Szinna и отива прѣзъ Порубка, Калушъ къмъ Ужгородъ и по-нататъкъ къмъ Муникачъ; послѣ къмъ съединяването на границитѣ между Берегската, Сатмарска и Угочска столици; по-нататъкъ границата върви приблизително по р. Тисса до Burscu и по-нататъкъ на изтокъ до границата на Унгария и Галиция (по-подробно Петровъ, Бѣлечки върху Маджарска Русь. Ж. М. Н. Пр. 1892 ч. 79). Колкото за населението, то доста е мжно да се прѣброи. Официалната унгарска статистика за 1897 г. дава 383 хиляди (Magyar statistikai evkönyv 1899). Обаче не може да се има довѣрие къмъ унгарската статистика, прѣдъ видъ на крайната ѝ тенденциозностъ тамъ; гдѣто работата докосва опредѣлението на народноститѣ. Отъ друга страна въобще не е лесно да се отдѣлятъ украинцитѣ въ Маджарско, защото тамъ всичкитѣ гръкоуняти, не само украинцитѣ, но и словацитѣ и маджаритѣ, се наричатъ „руснаци“. А. Петровъ, като изключва всички гръко-унятски църковни общини задъ етнографическата (езикова, украинска) граница за 1892 г. наброява до 400 хил. украинци въ Маджарско. По даннитѣ на Гнатиукъ за 1898 г. (Етнографически материали за Маджарска Русь. 1897—1900) тукъ има всичко 528 хиляди украинци. Официалната Унгарска статистика за 1910 г. посочва 450 хил. украинци; това число трѣбва да се приеме съ голѣма прѣдпазливостъ, прѣдвидъ на речената тенденциозностъ въ тази статистика. Впрочемъ, като се има тукъ прѣдвидъ успѣшната маджаризация, населението на Маджарска Украина не е могло да нарастне много, противъ даннитѣ на Гнатиукъ, и сега украинцитѣ ще сж около 550 хи-

ляди. Ако погледнемъ историята, ще видимъ, че земитѣ, за които ни е думата, сж били винаги притежание на оня славянски клонъ, отъ който е излѣзла украинската народностъ: Още прѣди идването на маджаритѣ, населението на Украинската Русь се е простирало по двата склона на Карпатитѣ до Дунава. Слѣдъ идването на маджаритѣ (IX в.) маджарското украинско население губи своята независимостъ и сподѣля почти винаги съдбата на маджаритѣ. Много малко свѣдения има за независимостта на Маджарска Русь въ миналото. Така споредъ разказа на Анонима, нотариий на кралъ Бела, въ X в. е имало на сѣверъ отъ Унгария независимо Угро-руско¹⁾ кня-

жество. Независимия угро-руски князь Лаборець е седѣль въ Унгварь; границитѣ на земитѣ му сж достигали до е. Солено (Шоварь) и до р. Тепла. Въ 1339 г. въ Унгарската Русь е дошелъ князь Феодоръ Кориатовичъ съ много прѣселенци (до 400 хил.) отъ Галицка Украина и се е заселилъ въ Мункачь. Дадени сж му били земитѣ отъ Унгъ до г. Густъ (Марамарошки Комитатъ). Феодоръ Кориатовичъ е основалъ на Чернецката планина мѣнастиръ св. Николай и отъ този мѣнастиръ сж излѣзли първитѣ угро-руски епископи. Отъ тогава угорската църква става независима отъ Львовския и Перемишлски владици. Отначало при маджаритѣ украинското населе-

1) Угорски, угро-руски означава унгарско-руски т. е. унгарско-украински

ние е имало мѣстни права и привилегии, но слѣдъ време то минава подъ управлението на унгарскитѣ чиновници. Отъ 13—14 в. започватъ опититѣ за покатоличване на мѣстното население, основаватъ се иезуитски мисии. Обаче едвамъ въ 1646 г. частъ отъ православното духовенство приема унията. Не е било много трудно да се въведе унията прѣдъ видъ на невѣжеството и потиснатото положение на православното духовенство. Едва въ 18 в. започва да се събужда народното съзнание. Въ 1772 г. униятското духовенство сполучва да основе назависима украинска униятска епархия въ Мункачъ. При епископъ Мануилъ Олшавски въ Мункачъ въ 1744 г. се основава първото украинско богословско училище (въ 1778 г. прѣмѣстено въ Унгваръ). Учителитѣ въ това училище сж и създатели на мѣстния литературенъ езикъ, съставенъ отъ смѣсъ на мѣстнитѣ украински говори и старобългарски. Малко по-късно въ училището прониква латинския. Тѣй въ семинарията основана при епископа Андрей Гачински (1772—1809) въ Унгваръ се прѣподава на латински. Въ 19 в. започва маджарския периодъ на Маджарска Украина. Маджарския езикъ постепенно измѣстя и латинския и украинския. Духовенството започва да го употрѣбява за разговоръ и за писмо. Обаче, маджарското национално събуждане дѣйствиува жително за националното събуждане и въ Маджарска Украина, което събуждане расте успоредно съ маджаризацията на областъта. Василий Довговичъ (1783—1849), писателъ и богословъ, пише стихове и нѣкои свои съчинения на народенъ езикъ. Ревностния патриотъ Махаилъ Лучкай издава въ 1830 г. първата угорско-украинска граматика и пише историята на Маджарска Украина. Епоха въ растежа на националното съзнание на мѣстнитѣ украинци съставя 1848 г. — година на революцията и прѣмахването на крѣпостното право. Александъръ Духовичъ (1803—1865) пише своитѣ стихове, драми, исторически трудове, алманаси и пр. вече само на народенъ езикъ. Отъ 1885 г. започва литературната дѣйностъ на Фенцикъ, който издава на народенъ езикъ вѣстници и алманаси („Листокъ,“ „Додатокъ къ листку“). Самитѣ маджари започватъ да издаватъ за народа украинския вѣстникъ „Недѣля.“ Наредъ съ това се издаватъ рѣчници на мѣстнитѣ говори (напр. Л. Чопей въ 1883 г. печата своя „Руско-маджарски рѣчникъ“), народни пѣсни (Врабелъ), приказки (Гнатюкъ) и т. н. Прѣвъ послѣднитѣ години, 1900—1914, кржжонъ мѣстни украински дѣйци сж издавали въ г. Унгваръ вѣстникъ „Наука“, а сжщо много книги и брошури по всички клонове на науката. Обаче до най-послѣдно време унгарското правителство прокарва маджаризацията въ Угорска Украина и то толкова енергично, че въ края на краищата народния езикъ бива съвсѣмъ прѣмахнатъ отъ училищата. Само въ два Маджарско-Украински

семинарии (въ Унгарь и Пряшевъ) нѣкои прѣдмети се излагатъ прѣдъ бждащитѣ свещеници на украински. Слѣдъ разпадането на Австро-Унгария, маджарско-украинското население е изразило, въ края на декември 1918 г., своето искане за независимостъ въ Народното Събрание въ Мармарошъ Сигетъ и своето рѣшение да се присъедини къмъ Украина. Това рѣшение обаче не е било изпълнено въ началото прѣдъ виду на неорганизоваността на областта, и вече прѣзъ мартъ 1919 маджаритѣ използватъ това, като довеждатъ своя войска и провъзгласяватъ Маджарска Украина за автономна частъ на Унгария съ име „Руска Краина.“ Сега, както бѣ казано, се проектира, щото тази чисто украинска земя да бже дадена на чехословацитѣ. По такъвъ начинъ, въ момента, когато почти всички нации и народи въ Европа получаватъ право и възможностъ да се обединатъ въ етнографическитѣ си граници, само на украинския народъ се отрича това право. Освѣнъ прѣдполаганата отстъпка на Маджарска Украина, Ромъния анексира въ Буковина и Бесарабия една територия съ 1 милионъ украинци, а на сѣверъ, другъ славянски народъ претендира върху Галиция, съ 3¼ милиона Украинци. Така се уреждатъ стари спорове и недоразумѣния и се създаватъ нови недоразумѣния и нови спорове.

Михаиль Петровичъ Драгомановъ.

На 8/20 юни 1895 г. се е поминалъ въ София Михаилъ Петровичъ Драгомановъ, като професоръ по всеобща история въ Висшето Училище. Заслугитѣ му за украинското движение, за руската демокрация и за славянската наука сж тъй голѣми, щото заслужава да се помене годишнината отъ смъртъта му. Дѣйността на Драгоманова се е развивала въ двѣ посоки: въ областта на научнитѣ издирвания и въ областта на публицистиката. Драгомановъ, като общественецъ и културенъ дѣецъ, е проповѣдвалъ винаги личната и гражданска свобода, а сжщо политическата свобода на народитѣ. Така, прѣзъ руско-турската война (1876-77 год.), той пише много политически статии противъ егоистическата и завоевателна руска политика, сочи опасноститѣ, които бюрократическа Русия носи на славянскитѣ си братя; той иска да се образува на Балканския полуостровъ свободна федерация на южнославянскитѣ държави и при разглеждане балканскитѣ въпроси да се иматъ прѣдъ видъ прѣди всичко интереситѣ на балканскитѣ народи. Въ самата Русия Драгомановъ е билъ единъ отъ пър-

вигът борци за гражданските свободи и за конституционализма. Драгомановъ пръв между руските публицисти е далъ широка и ясна програма на руската демокрация. Той пръв рѣзко и ясно е обяснилъ на руското общество смисъла и значението на конституционния редъ, на правата на личността, и основитѣ на самоуправлението. Драгомановъ като социалистъ се е странилъ винаги отъ крайноститѣ на социализма, като е отричалъ социалната революция и се е придържалъ о принципа на еволюционизма. Като изразяващъ мнѣнията на руската демокрация, той излиза въ много статии да говори за социализма въ списанието „Вольное слово“ (1881-83 г.). Тужъ за

пръвъ пжтъ Драгомановъ развива програмата за федеративно-автономно прѣустройство на Русия. Съ това той се сближава съ тѣй наречения „Земски съюзъ“ — земска организация, която е мечтала за автономна организация на Руската Държава, и става редакторъ на списанието и „Вольное слово“. Въ 1883 г. Драгомановъ, подъ влияние на украинскитѣ групи, съставя уставъ и програма за организиране на дружеството „Свободенъ съюзъ“, който съюзъ е трѣбало да проповѣдва въ Украина политически свободи, социални реформи и федерализъмъ. Както се знае руската партия на социалиститѣ революционери е усвоила почти изцѣло Драгомановския планъ за федеративна Русия. Значението на Драгоманова за руската демокрация личи отъ слѣдното писмо, което той е получилъ отъ соц.-революционерите въ 1894 г. по случай 30-годишнината на литературната му дѣйностъ: „Украина, която ни е дала . . . .

много първокласни поети, артисти, музиканти и учени, може да се гордее със това, че въ това трудно време, кога въ Русия се формиратъ политическите партии, е издигнала единъ отъ най-виднитѣ политически мислителни на нашето време... Съзнателно или несъзнателно, драговолно, или запушили уши, руските революционери, почти въ цѣлата си маса, вярватъ по пжтя, който сочи Драгомановъ". Като украински дѣецъ Драгоманова характеризиратъ съчиненията му на украински особено тѣзи въ списанието „Громада“ (1878—82. Женева) а също въ лвовското списание „Народъ“ (1890—1895). Като прѣдвижда за Украина социалистично прѣустройство по еволюционенъ пжтъ, Драгомановъ доказва, че социализма може да се развива само чрѣзъ народността федерирана съ другитѣ народи. Когато социалиститѣ натякватъ на Драгоманова украинския му национализъмъ, той възразяваше, че интернационалитѣ не поменаватъ за „национализъмъ“, когато работата докосва социалистическите партии въ господствующи нации, като нѣмската, френска, руска, и винаги упрѣкватъ въ „национализъмъ“ — кога е работа за угнетенитѣ и не държавни нации. Драгомановъ виждаше насжщната нужда за Украина да се самоопрѣдѣли културно-национално. Само самостояното развитие на украинската култура може да подигне културното равнище на украинските народни маси и да въведе Украина въ сѣмейството на европейските цивилизувани народи. Най-добръ Драгомановъ е изразилъ възгледитѣ си върху националността изобщо и частно върху Украинската националностъ въ съчиненията си на украински: „Чудаки думки про украинську справу“ и „Листи на надніпрянську Україну“. Той казва тукъ, че социализма може да се осществи само чрѣзъ нацията, и че социалистическия интернационализъмъ не е отричане на нацията, а само солидарностъ на различнитѣ трудящи се народи — съюзъ на трудящитѣ се нации; той иска и за Украина, национално и културно самоопрѣдѣление, за да се улесни съ това мирния задруженъ животъ на народитѣ, федерацията на народитѣ. Драгомановъ е билъ винаги послѣдователенъ въ федерализма си и въ славянския въпросъ, като е живѣлъ винаги съ идеята за славянска федерация. Тази идея той е ималъ и за славянитѣ въ Австрия. Като посѣщава въ 1871 г. славянскитѣ провинции и вижда унизеното и жалко културно и социално положение на славянитѣ, той възкличава: „Каква сила би проявило славянството, ако наддѣлѣше въ него федеративната демокрация въ духа на Костомарова и Шевченко, а не отъ начало „ополячването“, а послѣ „порусването“.

Цѣнността на научната дѣйностъ на Драгоманова се състои главно въ изслѣждане на украинския и славянски фолклоръ, гдѣто той широко е прилагалъ сравнителния методъ;

това се отнася както до неговото издаване и коментиране на „Историческите пѣсни на малоруския народъ“, почнато съ Антоновичъ, а свършено само отъ него, тъй и къмъ труда „Малорусскія народныя преданія и разказы“, „Пѣсни и сказанія о кровосмѣшеніи“ и масса други печатани вече въ София на български.

Драгомановъ се е родилъ въ 1841 г. въ Гадячъ (Полтавска губернія) у дребни дворяне; въ сѣмейството на Драгоманови редомъ съ украинския елементъ, се е подържалъ и общоруския, обаче се е говорило на украински. Срѣдното си образование той е получилъ въ Полтавската гимназия 1853—59 год., гдѣто се намиралъ подъ влиянието на учителя си Стронинъ, русинъ, родомъ обаче отъ Полтавската губернія, който въ шестдесетъхъ години е вземалъ участие въ организиране прочутитѣ недѣлни училища за възрастни, гдѣто е било позволено да се прѣподава на украински; той е написалъ „украинската азбука“ и е билъ послѣ заточень поради обвинение въ сепаратизъмъ. Отъ 1859 г. Драгомановъ е въ Киевския университетъ и взема участие въ организацията на недѣлни училища и прѣподава въ Врѣменото Педагогическо Училище, гдѣто сжщо е наддѣлявало украинското направление. Обаче реакцията слѣдъ полското възстание въ 1862—63 г. е довела до това, да се затворятъ недѣлнитѣ училища и да изключатъ Драгоманова отъ Педагогическото Училище, поради обвинение въ сепаратизъмъ. Въ 1863 год. Драгомановъ свършва университета и професоръ Шулкинъ го прѣдставя като кандидатъ за професоръ. Въ 1864 г. Драгомановъ прѣдставя дисертация *pro venia legendi*, защитава я и е приетъ въ университета като приватъ-доцентъ по стара история. Драгомановъ чете лекции и се занимава съ публицистика, печата статии въ „С.-Петербургски Вѣдомости“ върху положението въ „югозападния край“, а сжщо засѣга въпроса за Полша и въобще за славянството, като подкрѣпя винаги федеративнитѣ идеи. За гдѣто защитава народнитѣ училища и правата на украинския езикъ въ тѣхъ, правителственитѣ кржгове сж недоволни отъ него и като „украинофилъ“ той е поставенъ подъ надзора на полицията. Въ 1869 г. Драгомановъ слѣдъ като защитава магистерската си дисертация, заминава въ научна командировка въ странство, гдѣто остава до 1873 г. Между това интереса на Драгоманова къмъ фолклора намира изразъ въ събиране украински народни пѣсни (заедно съ професоръ Антоновичъ); той ги събира въ 2 тома, и ги издава въ 1874 и 1875 год. съ забѣлжки и коментарии. По-късно Драгомановъ продължава тази си работа въ Женева, като издава тукъ двѣ сбирки пѣсни, а сжщо изслѣдвание върху новитѣ народни украински пѣсни. Прѣзъ тригодишната си командировка Драгомановъ е

училъ и работилъ въ Берлинъ, Виена, Прага и Хайделбергъ, като не напушалъ и публицистичната си дѣйностъ, която се отнася до общи политически европейски въпроси и особено до Украина и Галиция. Статитѣ, които Драгомановъ печата тогава въ галицкото издание „Правда“, сж послужили послѣ като поводъ за отстранението му отъ Киевския Университетъ. Като се връща въ 1873 г. въ Киевъ и е назначенъ за редовенъ доцентъ при университета, Драгомановъ между лекциитѣ пише статии по история на Галицко-украинската литература и издава съчиненията на галицкия писателъ Федьковичъ. Прѣзъ това врѣме въ министерството се трупатъ доноси противъ него и въ 1875 год. той е уволненъ отъ Университета. Слѣдъ това той отива въ странство, за да продължи пропагандата за политически свободи и да основе свободна украинска преса. Установилъ се отначало въ Виена той се сблъсква съ полицията и съ цензурни възбрани въ стремежитѣ си да закрѣпи връзкитѣ си съ галицко-украинското общество, и за това въ 1876 год. отива въ Женева. Тукъ Драгомановъ, получавайки материална подкрѣпа отъ украинскитѣ организации въ Киевъ и Галиция, развива културно-просвѣтителна и издателска дѣйностъ на украински езикъ. Той печата редъ научно-популярни брошури на украински и редъ солидни изслѣдвания по педагогия, украинска литература и история въ списанието „Громада“ Отъ 1890 год. статитѣ му се печататъ въ Львовското списание „Народъ“. Въ 1889 год. Драгомановъ е поканенъ да заеме катедрата по всеобща история въ Висшето Училище въ София, където той идва още същата година. Половинъ година прѣди смъртта му, въ декември 1894 год. въ Галиция се празнува 30-годишния юбилей на литературната му дѣйностъ; цяла Украина участвува въ това тържество. Поробена Украина е чествувала пророка на освобождението си.

На вѣчну память Михайлу Драгоманову
в день роковин його смерти. *)

Передъ могилою Твоею,
Борець великий за Україну,
Малою, рідною симею
Зібрались ми в тяжку годину
Передъ могилою Твоею . . .

Не в рідній хаті на Україні
Закрив на вік Ти світлі очі
В балканських горах на долині
На вік погасли сили творчі,
Не в рідній хаті на Україні . . .

*) Това стихотворение бѣ прочетено на 22 юни 1919 г. на гроба на М. П. Драгомановъ, въ София, при полагане вѣнецъ отъ страна на украинцитѣ, по случай годишнината отъ смъртта му.

В журбі по рідній Україні,
 Яку покинув у одчаї,
 Ти вмер в самоті на чужині
 В тяжкій, невимовній печалі
 В журбі по рідній Україні . . .

В лихі часи, в часи неволі
 Підняв Ти прапор визволення,
 В перед борців ти йшов на чолі
 Давав їм сили і натхнення,
 В лихі часи, часи неволі . . .

За милу волю, рідне слово
 Проти гнобителів повстав ти.
 Зламав ворожії окупи
 І сам пішов у світ блукати,
 За милу волю, рідне слово . . .

Яке то пекло мук, досади
 Тому, хто є душею краю:
 Зжить вік в чужині, без відроди
 Вернуть до втраченого краю,
 Яке то пекло мук, досади . . .

І тільки в снах золотосяйних
 Літати на милу Україну,
 І в ідеалах недосяжних
 Вітати невидимо родину,
 І тільки в снах золотяйних . . .

Ти на чужині в дні одчаю
 Віддав для праці усі сили,
 За світлу будучину краю,
 Дійшов до ранньої могили,
 Ти на чужині в дні одчаю . . .

Кохав ти щиро Україну
 Всією чулою душею,
 Народню пісню й мову рідну
 Возніс високо над землею,
 Кохав ти щиро Україну . .

Український дух, українську вроду
 Що вже вмітали в стисках гніту
 Ти вирвав знову на свободу
 І показав усьому світу,
 Український дух, українську вроду . .

Як сирота в краю чужому
 В туманах смутку по Україні
 Ти спочиваєш в сні міцному
 В балканських горах на долині,
 Як сирота в краю чужому . . .

Твій Дух безсмертний в сяйві слави
 Що хвилі рветься в край свій рідний,
 Зліта на гори срібноглаві
 І в рідне небо лине вільний,
 Твій Духъ безсмертний в сяйві слави . . .

Він в темну ніч нам зірьми сяє
 Сліва з вітрами пісню волі,
 В день ясним сонечком сяє
 Цвіте квітками в ріднім полі,
 Він в темну ніч нам зірьми сяє . . .

В горах з орлами він літає,
 З балканських гір на Україну
 Крильми нам думи навіває:
 Як стать до згоди славянину,
 Крильми намъ думи навіває . . .

І ми теж вигнанці бездомні
 Борці за вищу ідею,
 Закриємсь може невідомі,
 Десь так, не ріднею землею,
 І ми-теж вигнанці бездомні . . .

Та віримо, як в день по ночі,
 Що більш Україну не скувати,
 Що їй слова твої пророчі
 Змогли надмірні сили дати,
 Ми вірим в це, як в день по ночі . . .

Про наші кривди все світ визнає;
 Звалити можна в домовину
 Борця одного, не здолає
 Ніхто ж звалить всю Україну,
 Про наші кривди все світ визнає . . .

Ми будем всі в борбі стояти
 За волю краю до могили
 І рідний прапор будуть брати
 По - змінно все новії сили,
 Ми будем всі в борбі стояти.

Проллють ще може крові-ріки
 Ворожі сили на Україні,
 Але не вмере уже повіхи
 Україна вільная однині.
 Не вмере Україна вже на віки . . .

Поклін низький Твоїй могилі
 Великий батьку незабутній,
 Твої ідеї златокрилі
 Нас звать на подвиг всемогутній,
 Поклін низький Твоїй могилі . . .

Тебе Болгарія Сестриця
 В тяжкі часи приймала вгості,
 Тепер хранишь її столиця
 Повікі твої нетлінні кості:
 Хвала Болгарії Сестриці . . .

Микола Каваленко.

Софія, 20 юни 1919 г.

Нота къмъ съюзницитѣ

Делегацията на Украинската република въ Парижъ, слѣдъ като изучи резолюцията на нѣкои руски групи, адресирана до конференцията на мира на 9 мартъ, има честята да изложи на конференцията възгледитѣ на правителството си. Центъра около който се групиратъ всичкитѣ разсждения на декларацията на тия руски групи е пълното несъгласуване на теоретическитѣ принципи съ практическото осществяване. Разсждението, отъ което излиза руската декларация е единъ празенъ опитъ да убѣди, че политическото ѝ схващане е принципа за самопрѣдѣление на народитѣ. Но отъ момента, когато декларацията пристѣпля къмъ практическо разглеждане на сегашното положение въ бившата руска империя, веднага става ясно, че казанитѣ руски групи не могатъ да се освободятъ отъ старитѣ автократически и империалистически прѣдрасждѣци на царския режимъ. Въ резолюцията си прѣдложена на конференцията, тѣзи групи искатъ, щото въпроситѣ, които се отнасятъ до бждация уставъ на народитѣ влизащи прѣзъ 1914 г. въ границитѣ на руската империя, да бждатъ разрѣшени само съ съгласието на руския народъ. Съ други думи, тази декларация отнема дори и на конференцията на мира правото да разрѣши горѣпоменатитѣ въпроси, макаръ че правото на освободенитѣ отъ царската империя народи да разполагатъ съ собствения си националенъ животъ не е само вжтрѣшенъ въпросъ на руската империя.

Трудно е дори да се разбере защо народитѣ населяващи земитѣ на бившата руска империя, народитѣ, които сж осществили вече принципа на самопрѣдѣлението, като сж

си организирали независимо правителство, народитѣ които съществуватъ вече като самостоятелни държави, трѣбва да отложатъ окончателното рѣшение на участвата си до врѣмето когато руския народъ, който е сега въ състояние на анархия и живѣе на земя съ точно фиксирани етнографически граници, ще бжде въ състояние да създаде едно законно правителство. Авторитѣ на резолюцията замълчаватъ съществуването на една Украинска държава, която живѣе свой политически, социаленъ и икономически животъ, тѣ забравятъ, че украинския народъ има всички права да се организира самъ и че той по никой начинъ не може да зависи отъ чужда Конституанта. За да бжде възможно воденето ефикасна война, и възстановяването нормаленъ редъ въ опустошената отъ войната страна, необходимо е окончателното ѝ признаване за независима държава. Очевидно само това признаване прѣчи на украинското правителство да влѣзе въ дипломатически, финансови и търговски сношения съ други държави; въ този толкова належащъ въпросъ, всѣки просроченъ день изтощава силитѣ на една страна, която трѣбва да се бори съ врага на цѣла цивилизована Европа — съ руския болшевикъ. Ето защо украинската делегация моли отъ името на правителството си, приемането на делегатитѣ ѝ въ конференцията за мира и незабавното признаване на Украинската република за свободна и независима държава.

Подписахъ:

Г. Сидоренко, прѣдседателъ на делегацията на Украинската република.

Справоченъ отдѣлъ.

Адреситѣ на украинскитѣ легации, мисии и други прѣдставителства въ странство.

Украинската делегация за миръ:

Прѣдседатели: Сидоренко и Д-ръ Панейко.

Членове: Петро Дидушокъ, Борисъ Матусенко, Дмитро Исаевичъ, Александръ Шулгинъ, Сергей Зархи, Микола Левицки, Сергей

Шелухинъ, Володимиръ Тимошенко, В. Колосовски, Макаръ Куш-
миръ, Михайло Рудницки, Микола Чечель. — Paris XVI, 37,
rue de la Perouse.

Украинската легация въ Швейцария. Т. Е. Лукасевичъ.
Bern. 39, rue du Marche.

Украинската легация въ Виена. Г. В. Липински.
Wien. Hotel Bristol.

Украинската легация въ Германия. Г. М. Порниъ.
Berlin, 10, Kronprinzenufer.

Украинската легация въ Унгария. Г. Н. Галаганъ.
Budapest. Teres Koerut, 34.

Украинската легация въ Холандия. Г. Яковлеву.
La Haye, Hotel des Deux-Villes.

Украинската легация въ Копенхагенъ. Д-ръ Д. Левицки.

Украинската легация въ Финландия. Г. Лоски.
Helsingfors.

Украинската легация въ Италия. Г. Д. Антоновичъ.
Римъ.

Шефъ на мисията въ Ватиканъ. Князь Михаилъ Тышкевичъ.
Римъ.

Украинското бюро на пресата въ Франция.
Paris. Bd. Raspail, 218.

Націоналенъ украински съвѣтъ въ Франция.
Paris, rue Notre-Dame de Lorette, 9.

Украинското дружество «Хромада».
Paris, rue Gay-Lussac, 5.

Украинското бюро на пресата въ Виена.
Vienne. Josefstädterstrasse, 9.

Украински националенъ комитетъ.
New-York City. Sixth Street, 217.

Украинско информационно бюро въ С. Щати.
Washington, D. C. 16, Jackson Place.

Украинският комитетъ въ Италия.

Roma. Via Muzio Clementi, 18.

Украинското бюро на пресата въ Холандия.

La Haye. Daendelstraat, 9.

Редакцията на вѣстникъ «Украйна».

Lausanne, II, Avenue de la gare.

Украинската легация въ Цариградъ, Г. Лотоцки.

Украинската легация въ Букурещъ. Г. Гасенко.

Bucuresti Calea Victoriei, 224.

Украинската легация въ Гърция. Матусевичъ

Атина.

